

Original Research

Development and Validation of the Family Economic Model Scale

Alireza Moeini¹ **Sayyede Ashraf Mousavi Loqman**² **Ataullah Rafiei Atani**³
 Mirsaman Pishvaei⁴

¹ PHD in Public Policy, School of Management, Economics and Progress Engineering, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

² Associate Professor, Faculty of Management, Economics and Progress Engineering, Iran University of Science and Technology (Corresponding Author) Mw1.khoshkar@gmail.com

³ PHD in Economics. Associate Prof, School of Management, Economics and Progress Engineering, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

⁴ PHD in Industrial Engineering, Associate Professor, School of Industrial Engineering, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

Background & Purpose

Human capital has long been regarded as a critical component of economic growth, and as is well known, human investment begins with the family (Chiappori, 2020). However, the family as a natural institution is fundamentally distinct from economic enterprises (Rafiei Atani, 2017). The family is portrayed in such a way in the conventional family economics literature that its behavior appears unreal. Reliance on the market system alone provides no value criteria for limiting and prohibiting particular behaviors within the family, and this mechanism is fundamentally incompatible with the family's primary nature since its fundamental tenet is to prioritize material resources and maximize enjoyment and pleasure, rather than to encourage family members to act with altruism, sacrifice, and benevolence (Bayat, 2015, pp. 89 and 94). In Islam, the family is defined by kindness and mercy, emotional togetherness, and self-sacrifice for one another, rather than participation (Hekmatonia 2009). However, there are other interests that represent humanity in creation and nature besides selfishness and utilitarianism (Motahari, 2017).

Economists use the term "family economic well-being" to evaluate the development of the family economy. Economic well-being has typically been measured in the literature through income and, more recently, by variables such as expenditure and welfare (Xiao, 2013). Economics cannot

be used to analyze family relationships. Rather than that, the family, as the school of human education, should direct its members' economic interactions. Thus, an evaluation framework is required that provides a realistic assessment of the current state of families by focusing on the family's holistic rationality rather than only the material calculating intellect. The purpose of this study is to develop a scale for assessing the economic model of various families using the Gradational family theory. Assuming variation, difference, and plurality in the lives of families, particularly in their economic lifestyles and knowing that it is not limited to material goals, this scale provides indicators for various levels of family rationality based on Islamic principles and teachings.

Method

The directed qualitative content analysis method (Iman and Noshadi, 2011) was used to generate categories and subcategories that serve as indicators for measuring each family rank. The experts' perspectives on the degree of alignment of the measurement items with the study objectives were used to determine the content validity of the questionnaire. The questionnaire was distributed to sixteen families to determine the face validity, and items such as the difficulty of phrases and words, their degree of appropriateness, and the desired relationship between the questionnaire's dimensions and the ambiguities were analyzed. An independent t-test was utilized to establish discriminant validity and compare the scores of functional and dysfunctional families, which revealed a significant difference between the two groups.

The survey approach was utilized after developing the scale for measuring the household economic model. The population consists of all married couples who live in Tehran. The sample was selected using a random cluster sampling technique. A sample of 384 couples in Tehran was given the questionnaire. Additionally, confirmatory factor analysis was employed to fit the experimental results with the theoretical structure of the research. The partial least squares approach and PLS software were chosen because of the multilevel nature of the model and the multiplicity of indicators. The procedure is depicted in Figure 1 as follows:

1. The directed qualitative content analysis, gradational family economics theory
2. Extraction of indications associated with each family's gradational rank
3. Designing the items of the family economy development scale
4. Confirming face validity
5. Confirming content validity
6. A random cluster sampling of 387 couples living in Tehran
7. Confirmatory factor analysis
8. Evaluating factor loadings and other indices of validity and reliability of confirmatory factor analysis
9. Confirming the validity of the Family Economics Development Scale

Findings

Figures 1 and 2 show the multilevel confirmatory factor analysis model and confirmatory factor analysis in the form of adjusted standardized coefficients (eliminating questions with low factor loadings). The Standardized Root Mean Squared Residual (SRMR) was used to evaluate the confirmatory factor analysis model. This index must have a value of 0.1 to be considered acceptable. The value of this index in this model is 0.097, which is less than 0.1, indicating that the model has a good fit and the research data fits with the research's factor structure and theoretical basis. Factor loadings were utilized to examine the scale's structure and identify the factors that make up each variable. This index's value should be more than 0.05 and significant within a 95 percent confidence interval. The factor loadings on all indicators in the adjustment stage were larger than 0.5, and the t-statistic value was greater than 1.96. (significance level was less than .05).

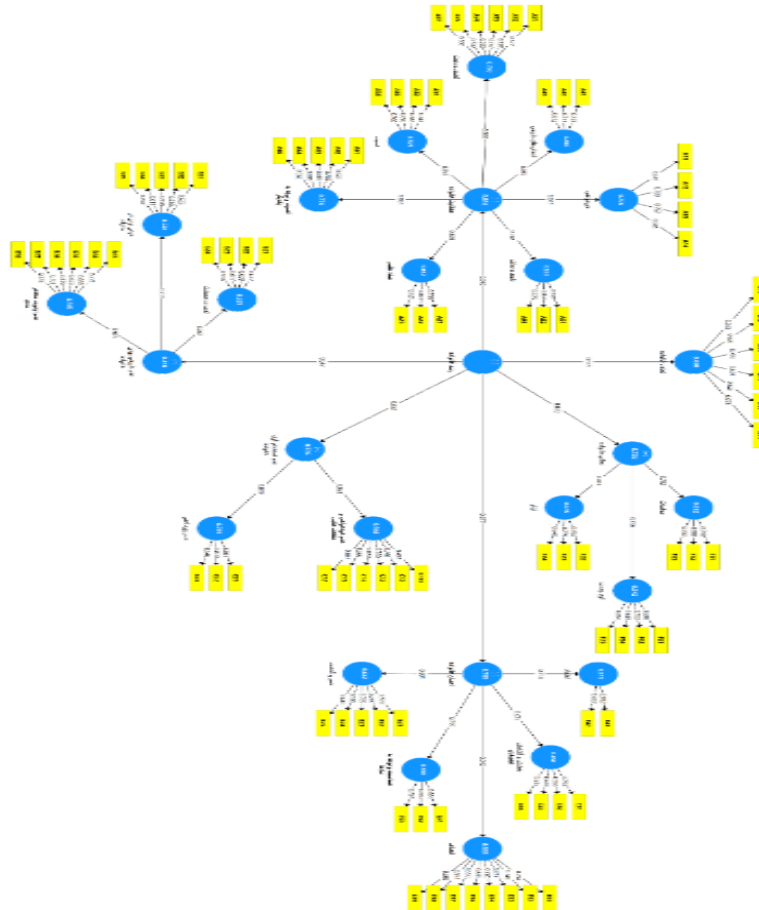

Fig 1. Modified confirmatory factor analysis model in standardized coefficient estimation mode

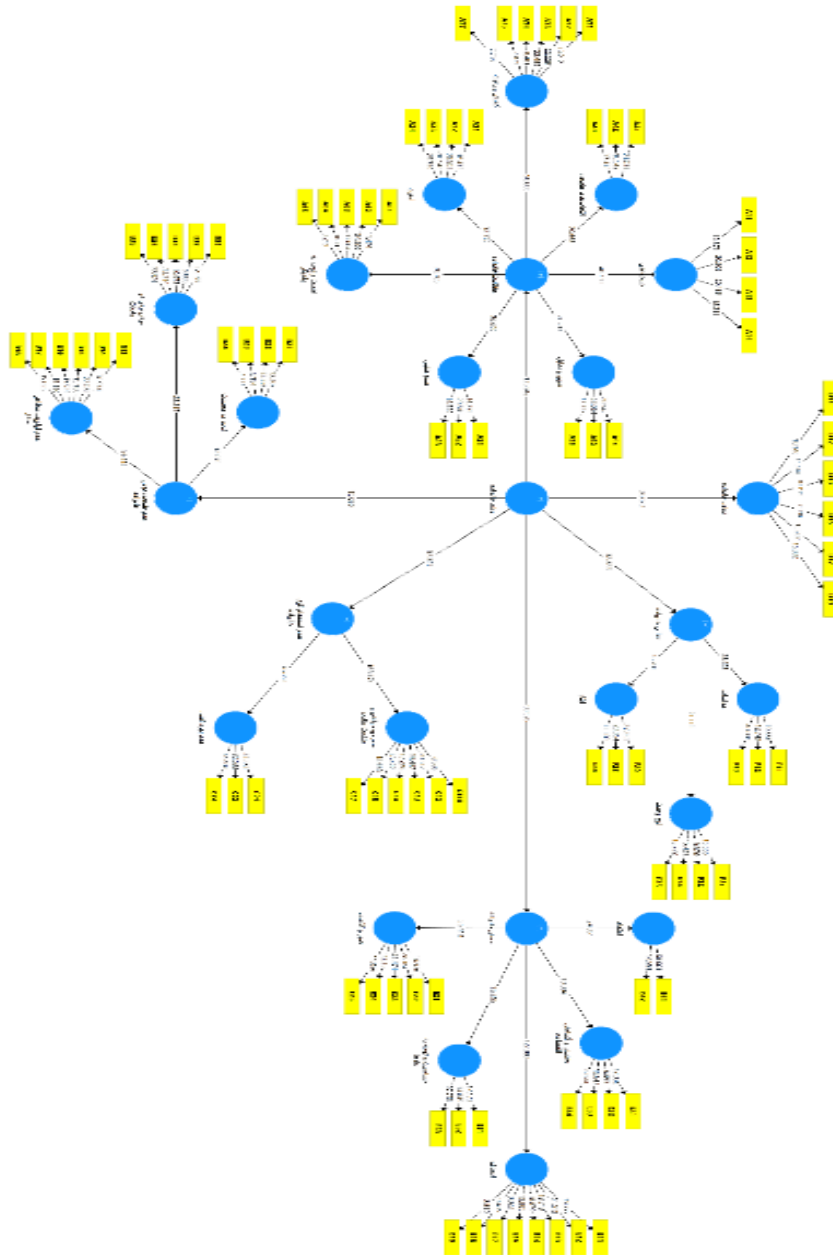

Fig 2. Modified model in the state of estimation of significant coefficients

For all research variables, the convergent validity index (Ryu, 2011) was greater than the permitted limit. Cronbach's alpha values for all research variables are greater than 0. 6, and the overall reliability is greater

than 0.7, indicating that the measurement tool is reliable. Additionally, the Fornell & Larker index and the model's divergent validity are validated.

Discussion and Conclusion

According to a review of the family economics literature, existing theories downgrade the family's position from a natural institution to a market and economic entity. In conventional literature, all families have predetermined purposes, and their interests are reduced to material gain. As a result, evaluation indicators have been developed and refined in response to this issue. We have distinct levels of rationality that are not recognized by conventional family economics.

This research recognizes that in family life, considerations might extend beyond personal and family material concerns. At every level of existence, and depending on the reason for which it was created, the family has a unique system of rationality that explains its activities. Confirmatory factor analysis reveals a strong fit between families data and the intended factor structure and theory. All reliability, convergent, and divergent validity criteria have been confirmed as well. Additionally, a relevant scale has been developed to assess the microeconomic state and rank of the household economy. This scale measures various aspects of family economic rationality. Thus, it has derived a comprehensive scale from Islamic principles and teachings, taking into account the complexity, diversity, and economic differences in the arena of family life.

Ethical considerations

Compliance with research ethics: This study adhered to the ethical standards for human research, including maintaining confidentiality and obtaining informed consent.

Funding: The current study was carried out without the support of any organization or institution. This study is based on the author's Ph. D. dissertation, defended on 14 March 2021, at the Faculty of Management, Economics and Progress Engineering, Iran University of Science and Technology.

Authors' Contribution: Seyedeh Ashraf Mousavi Loghman was the primary author and writer of whole article; Alireza Moeini served as the supervisor and accountable for the article. Ataullah Rafiei Atani and Mirsaman Pishvaei served as consulting professors in this research.

Conflict of interest: Seyedeh Ashraf Mousavi Loghman prepared the draft of article; Alireza Moeini served as the supervisor and Ataullah Rafiei Atani and Mirsaman Pishvaei served as consulting professors in this research.

Acknowledgements: We would like to express our gratitude and appreciation to the respected instructors and advisers of Iran University of Science and Technology's Faculty of Management, Economics, and Progress Engineering.

References

- Bayat, Ruhollah. (2015). Approaches based on ethics and social rights in the economic systems of capitalism and Islam. *Scientific Quarterly of Islamic Economics and Banking*, 10, 85-110. [link] (text in persian)
- Chiappori, P. A. (2020). The theory and empirics of the marriage market. *Annual Review of Economics*, 12, 547-578. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-012320-121610> [link]
- Hekmatunia, M. (2009). *Philosophy of Family Law (Vol. II), Women's Socio-Cultural Council*. (Text in Persian). [link]
- Iman, M. T. & Noushadi, M. (2011). Qualitative content analysis, *Research*, 3(2), 15-44 (Text in Persian). [link]
- Motahari, M. (1996), *Education in Islam*, Sadra Publications. (Text in Persian). [link]
- Mousavi Loghman, S. A. (2021), *Designing a Family Economic Model with Emphasis on the Role of Government in the Framework of Islamic Economics*, Ph. D. Thesis, Faculty of Development Engineering, Iran University of Science and Technology, unpublished (Text in Persian).
- Rafiei Atani, A. (2017). Reality and method of explaining human action in the framework of Islamic philosophy of fundamental theories in humanities. Aftab Tose'e (specialized publisher of Sadra Islamic Humanities Center) (Text in Persian).
- Xiao, J. J. (2013). Family economic well-being. In *Handbook of Marriage and the Family* (pp. 573-611). Springer, Boston, MA. [link]

ساخت و اعتباریابی مقیاس سنجش الگوی اقتصادی خانوار

علیرضا معینی*^۱، سیده اشرف موسوی لقمان^۲، عطاءالله رفیعی آتانی^۳، میرسامان پیشوایی^۴

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۲۵

چکیده

اقتصاد خانواده، به عنوان یک علم نوظهور، خانواده را بر مبنای مبادلات بازار توصیف می‌کند. با تبیین جدید این علم، نظمی عقلانی بر خانواده حاکم شده و این نظم جدید، مناسبات فردی و خانوادگی را تخریب کرده است. معیارهایی که برای اندازه‌گیری اقتصاد خانوار توسعه داده شده ریشه در مباحث سرمایه انسانی داشته و صرفاً به جنبه‌های مادی خانواده توجه شده است، در حالی که خانواده به عنوان یک نهاد طبیعی - فطری ماهیتی کاملاً متفاوت از نگاه‌های اقتصادی دارد. بنابراین، ضرورت دارد مقیاس‌هایی مبتنی بر مبانی اسلامی و در جهت رشد جامع خانواده طراحی شود. هدف پژوهش حاضر ساخت و اعتباریابی پرسشنامه‌ی سنجش الگوی اقتصادی خانوار مبتنی بر نظریه خانوادگی ذومراتب است. این پژوهش «عقلانیت اقتصادی خانواده» را صرف عقل حسابگر مادی تفسیر نکرده و در پی آن است شاخص‌های سطوح مختلف «عقلانیت جامع خانواده» را شناسایی کند. بدین منظور برای استخراج شاخص‌های مرتبط از روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار استفاده شده است. پس از طراحی گویه‌ها و تأیید روایی صوری، محتوایی و تفکیکی، پرسشنامه در یک نمونه ۳۸۷ زوجی از خانواده‌ها در سطح شهر تهران اجرا شده است. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان می‌دهد، داده‌ها با ساختار عاملی و زیربنای نظری تحقیق برازش مناسبی دارند و معیارهای آلفای کرونباخ، پایایی سازه، روایی واگرا و همگرا نیز تأیید شدند. بدین ترتیب این پرسشنامه از روایی و اعتبار مطلوب برخوردار است. مقیاس طراحی شده، شاخص‌هایی از مراتب مختلف عقلانیت خانواده ارائه می‌دهد. از سطح غیرعقلانی، صرفاً مادی و طبیعی تا سطحی که خانواده، علاوه بر منافع مادی، منافع معنوی و فرامادی را مورد توجه قرار می‌دهد. بدین ترتیب با در نظر گرفتن کثرت، تنوع و تفاوت‌های اقتصادی در قلمرو زندگی خانوادگی مقیاس جامعی از مبانی و معارفی اسلامی استخراج شده است.

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

واژگان کلیدی

پرسشنامه، سنجش اقتصاد خانواده، خانواده ذومراتب، تحلیل عاملی تأییدی، اقتصاد اسلامی.

ارجاع به مقاله:

موسوی لقمان، سیده اشرف، معینی علیرضا، محمد، رفیعی آتانی عطاءالله و میرسامان، پیشوایی. (۱۴۰۱). ساخت و اعتباریابی مقیاس سنجش الگوی اقتصادی خانوار. *مطالعات زن و خانواده*، ۱۰(۲)، ۷۷-۱۰۷. DOI:10.22051/jwfs.2022.37507.2749

۱. دکتری سیاستگذاری عمومی، دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

moini@iust.ac.ir

۴. دکتری اقتصاد، استادیار، دانشکده مهندسی پیشرفت، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.

۲. دکتری اقتصاد، استادیار دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.

۲. دکتری مهندسی صنایع، دانشیار دانشکده مهندسی صنایع دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.

مقدمه

سرمایه انسانی مدت‌ها است که به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی رشد اقتصادی شناخته شده است و همانطور که می‌دانیم نقطه آغاز سرمایه‌گذاری انسان، خانواده است (چیاپوری^۱، ۲۰۲۰). علاوه بر این، تحولات ساختارهای اقتصادی تأثیرات مهمی در خانواده داشته است. جامعه مدرن را از قرن هجدهم به بعد می‌توان با استفاده از استیلاهایی که مبادلات بازار کسب کرده، توصیف کرد. این جامعه، «جامعه بازار» نام گرفته است. در جامعه بازار، ارزش‌های بازاری به راهنمای کنش تبدیل شده و انسان‌ها نظم اجتماعی و رفتار دیگران را از زاویه این نوع ارزش‌ها می‌نگرند (اسلتر و توکنیس^۲، ۲۰۰۱). مطابق نظریه مبادله، رفتار بشری حاصل منافع شخصی است. در این نظریه افراد، گروه‌های اجتماعی را فقط به خاطر نفع شخصی‌شان شکل می‌دهند. یعنی افراد محاسبه‌گران عقلانی در مورد سود و هزینه هستند. به عبارت دیگر، رفتار برحسب پاداش و هزینه انتخاب می‌شود. طبق این دیدگاه رابطه بین زن و شوهر نیز مبادله محسوب می‌شود (ترابی و شیدانی، ۱۳۹۸). دگنر^۳ (۲۰۱۹) در مقاله مروری خود ابراز می‌دارد که در سراسر جهان، تشکیل خانواده، باروری و شکست آن تحت تأثیر مناسبات اقتصادی و به خصوص تورم و افزایش قیمت‌ها قرار گرفته است. امروزه بخش قابل توجهی از جمعیت به سمت روابط کوتاه مدت و ناپایدار سوق پیدا کرده‌اند. با این وجود تحلیل‌های اقتصادی قادر نیستند همه آنچه در حال وقوع است را به خوبی توضیح داده و تفسیرکنند. در پژوهش کوهن و رایت^۴ (۲۰۱۳) نشان داده شده است که شرایط مادی مهم‌ترین عامل تغییرات جامعه‌شناختی نبوده و تغییر در شرایط اقتصادی لزوماً مانع دگرگونی‌ها می‌شود. تفاوت خانواده‌ها و گوناگونی مدل‌های فکری عوامل داخلی دارد. نتایج پژوهشی دیگر نیز نشان داده عوامل اقتصادی بر خلاف انتظار تبیین‌کننده متغیر تحکیم خانواده نیستند (خطیبی، ۱۳۹۴).

اساس پیوند زوجین در اقتصاد خانواده متعارف منحصر به طمع، شراکت و همکاری زن و مرد به منظور استخدام متقابل و دستیابی به سود و منفعت حاصل از زندگی مشترک است. در حالی که خانواده به عنوان یک نهاد طبیعی - فطری ماهیتی کاملاً متفاوت از بنگاه‌های اقتصادی دارد (رفیعی آتانی، ۱۳۹۶). اساس خانواده در اسلام مودت و رحمت، وحدت عاطفی و فداکاری برای یکدیگر است و نه شرکت (حکمت‌نیا، ۱۳۸۸). در این صورت کنش‌های اقتصادی در سایه عطوفت خانوادگی سامان می‌یابد. زن و شوهر فقط به سود خود فکر نمی‌کنند، بلکه ازدواج به آن‌ها کمک می‌کند تا من فردی توسعه‌یابد و به من خانوادگی تبدیل شود (مطهری، ۱۳۷۵). در ادبیات متعارف، خانواده به گونه‌ای معرفی شده که رفتار آن غیرواقعی به نظر می‌رسد چرا که اعضای خانواده به دلیل ماهیت خاص آن هرگز مانند افرادی که در بازار در حال خرید و فروش هستند، تصمیم نمی‌گیرند. در اینجا، ویژگی اساسی انسان کنشگر، زیاده طلبی است. از منظر اندیشمندان مسلمان در حالی که انسان در مکتب متعارف سرمایه‌داری از عقلانیت

¹ Chiappori

² Tonkiss & Slater

³ Degner

⁴ Cohen & Wright

ابزاری و رفتار یکنواخت برخوردار است که در پی کسب منافع شخصی کوتاه مدت است ولی انسان تحت تأثیر عقلانیت غیر ابزاری و با داشتن اختیار و آزادی از درجات متفاوتی برخوردار است. هر چه درجات ایمانی او بالاتر باشد خصوصیات متعالی وی بر خصوصیات مادی می‌چربد. اتکاء صرف به مکانیسم بازار هیچ ملاک ارزشی برای ایجاد محدودیت و ممنوعیت برخی رفتارها در خانواده را ندارد و اساساً این مکانیسم با ماهیت اصلی خانواده سازگار نیست. چرا که معیارهای اساسی آن توجه به وجوه مادی و افزایش میزان برخورداری و لذت است تا ترغیب اعضای خانواده به نوع دوستی، فداکاری و خیرخواهی (بیات، ۱۳۹۴). در حالی که در خلقت و طبیعت علاوه بر خودخواهی و منفعت‌طلبی علائق دیگری هم هست، آن علائق ناشی از خودخواهی نیست و از علاقه مستقیم به غیر ناشی می‌شود، آن علائق منشأ فداکاری، گذشت، رنج خود و راحت دیگری را خواستن است، نمایش دهنده انسانیت انسان است (مطهری، ۱۳۹۶).

اقتصاددانان برای اندازه‌گیری میزان موفقیت و توسعه اقتصاد خانواده، مبحثی را به عنوان «بهبودی اقتصادی خانواده» تعریف می‌کنند. در ادبیات، بهبودی اقتصادی به طور سنتی با درآمد و اخیراً با شاخصهایی مانند مخارج و رفاه اندازه‌گیری می‌شود (زیانو^۱، ۲۰۱۳). در پژوهش‌های مرتبط با سنجش وضعیت اقتصاد خانواده نیز، اغلب به معیارهای مرتبط با سرمایه انسانی اشاره شده است. در ادبیات بهبودی، اهداف خانواده‌ها یکسان در نظر گرفته شده، در صورتی که در پژوهش‌های جدید نظریه‌هایی توسعه داده شده‌اند که تنوع در ابعاد، ساختار و فرآیندهای خانواده و به‌طور کلی منحصر به فرد بودن هر خانواده را به خوبی تبیین می‌کنند (وایلی و اباتا^۲، ۲۰۰۴؛ لاسزولفی^۳، ۲۰۰۲).

در مجموع مبنای نظریات اقتصاد خانواده توجه به نقش نیروی انسانی در رشد اقتصادی است. در یک کلام، خانواده و جامعه محصول تربیت ذیل اهداف اقتصادی است. این تفکر برخلاف نظریات اسلامی است که تعلیم و تربیت را در بالاترین رده اجتماعی قرار می‌دهد و آن را فلسفه تشکیل اجتماع معرفی می‌کند. تعلیم و تربیت بنیاد تشکیل خانواده و از مبادی تکوین جامعه است. در این صورت، تربیت باید تعیین‌کننده نهادهایی مانند خانواده و اقتصاد باشد، نه در ذیل آن‌ها قرار گیرد (علم‌الهدی، ۱۳۸۹).

تاکنون اقتصاد خانواده بر مبنای معیارهای بهبودی خانواده در غرب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و هیچ‌گاه از منظر مبانی و معارف اسلامی به آن نگریسته نشده است. اقتصاد نه می‌تواند مبنایی برای تحلیل روابط خانوادگی باشد و نه خانواده بایستی در خدمت اقتصاد قرار گیرد. بلکه خانواده که مدرسه تعلیم و تربیت انسان است بایستی مبنای اقتصاد قرار گرفته و جهت‌دهنده تعاملات اقتصادی اعضای خود باشد. روشن است که برای دستیابی به این هدف متعالی ما نیاز به توسعه مقیاس‌هایی داریم که وضعیت حرکت و میزان رشد و ارتقای خانواده در این مسیر را نشان دهد. چارچوب ارزیابی که با محور قراردادن عقلانیت جامع خانواده و نه صرف عقل حسابگر مادی، ارزیابی واقعی از وضعیت موجود خانواده‌ها به دست

1. Xiao

2. Wiley & Ebata

3. Laszloffy

بدهد. پژوهش حاضر بر آن است بر مبنای نظریه خانواده ذومراتب، مقیاسی برای سنجش الگوی اقتصادی خانواده‌های مختلف طراحی کند. این مقیاس با مفروض گرفتن تنوع، تفاوت و تکثر در زندگی خانواده‌ها و به‌خصوص سبک زندگی اقتصادی و منحصرنمودن اهداف در اهداف مادی، شاخص‌هایی را مبتنی بر مبنای و معارف اسلامی برای سطوح مختلف عقلانیت خانواده ارائه می‌کند. بدین منظور، با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار، شاخص‌های مرتبط استخراج شده است. پس از طراحی پرسشنامه، تمام معیارهای روایی صوری، محتوایی، تفکیکی، روایی همگرا و واگر و پایایی مقیاس موردنظر تأیید شده است. در ادامه، ابتدا مروری به ادبیات بهزیستی اقتصادی خانواده در سطح جهان خواهیم داشت. سپس نظریه پیشین محقق در حوزه اقتصاد خانواده را تبیین خواهیم کرد. پس از تشریح متدولوژی پژوهش، یافته‌ها ذکر خواهد شد. نتایج، شامل شاخص‌های استخراج شده، پرسشنامه محقق ساخته و نتایج تحلیل عاملی تأییدی و سایر معیارهای روایی و پایایی هستند.

مرور ادبیات موضوع

بهزیستی اقتصادی خانوار: بهزیستی در ادبیات به‌صورت ویژگی‌ها و مشخصه‌های فردی که به‌طور ذاتی خوشحالی و حالت مثبت ایجاد می‌کند گفته می‌شود (پولارد و لی^۱، ۲۰۰۳). این موضوع با شیوه‌های مختلف و توسط محققان با شاخص‌های متنوعی اندازه‌گیری شده است. استخدام، درآمد، رفاه خانواده، ترکیب درآمد فرد و خانواده و نسبت درآمد به نیازها، کیفیت استخدام و کار از مهم‌ترین معیارهای این حوزه هستند (مامن^۲ و همکاران، ۲۰۱۵). در ادامه مهم‌ترین مقالاتی که از دهه ۱۹۹۰ تاکنون در این حوزه نگارش شده، استخراج و معیارهای مهم آن‌ها در جدول ۱ ذکر شده است.

از آنجایی که فرزندان مهم‌ترین خروجی خانواده محسوب می‌شوند، در ادبیات بهزیستی توجه خاصی به اندازه‌گیری بهزیستی و توسعه فرزندان صورت گرفته است. سازمان جهانی یونسف و هم چنین OCED ابعاد بهزیستی فرزندان را اینگونه بر شمرده‌اند: رفاه مواد و منابع، درآمد مناسب، دسترسی به شغل، سلامت و امنیت، خانه و محیط، کیفیت زندگی در مدرسه، رفاه تحصیلی، روابط خانوادگی و دوستان، رفتارها و خطرات، بهزیستی ذهنی. بهزیستی فرزندان شاخص‌های اقتصادی نیز دارد که بدان پرداخته شده است. دامنه پژوهش‌های در این خصوص موضوعات مربوط به سطح منابع، پایداری و استفاده خانواده از منابعی که بر بهزیستی و خروجی‌های بلندمدت فرزندان اثر دارند، را شامل می‌شود (فوستر، ۲۰۰۲). در سال‌های اخیر اقتصاددانان به اهمیت شاخص‌های ذهنی بهزیستی و ارتباط شاخص‌های عینی (محسوس) و ذهنی (غیر محسوس) پی برده‌اند (زیانو، ۲۰۱۳).

1. Pollard & Lee

2. Mamme

جدول ۱. معیارهای بهزیستی اقتصادی خانواده در مقالات

موضوع مقاله	معیارهای بهزیستی اقتصادی خانواده
بررسی تأثیر ساختار خانواده و منابع اقتصادی بر بهزیستی فرزندان (تامسون ^۱ و همکاران، ۱۹۹۴)	ساختار خانواده (اصیل، مادر مجرد، پدر خوانده و...)، منابع اقتصادی خانواده، درآمد، اشتغال مادران، حمایت مادران، ^۲ کنترل والدین ^۳
تعیین کننده‌های پیشرفت فرزندان (هافمن ^۴ و ولف، ^۵ ۱۹۹۵)	درآمد و دستمزد، باروری، سال‌های تحصیل
بهزیستی اقتصادی خانواده‌های صاحب فرزند (هوا، ^۶ ۱۹۹۷)	رفاه خانواده ^۸
شرایط اقتصادی و خروجی‌های خانواده (وایت ^۹ و روگرس، ^{۱۰} ۲۰۰۰)	سلامت فرزندان، مشکلات داخلی ^{۱۱} و خارجی ^{۱۲} فرزندان، دستاوردهای مدرسه، فقر خانواده، وضعیت اشتغال والدین، تحصیلات، عدم اشتغال، درآمد
بهزیستی فرزندان (پولارد و لی، ۲۰۰۳)	منابع خانواده، کفایت درآمد والدین، مشقت اقتصادی ^{۱۳}
بهزیستی اقتصاد خانواده و رشد ذهنی کودکان (اوستین ^{۱۴} و همکاران، ۲۰۰۶)	رشد ذهنی کودکان، درآمد، رفاه، سطح تحصیلات والدین، سطح سلامت و بهداشت خانواده، اندازه خانواده ^{۱۵}
منابع خانواده و کیفیت والدین و اثر توامان آن بر رشد ذهنی کودکان (لوگوگیلو تامیس لموندا ^{۱۶} ، ۲۰۰۸)	دستاوردهای تحصیلی فرزندان، سلامت فرزند، مصرف فرزندان، رفاه نهایی فرزندان، درآمد، منابع خانواده شامل تحصیلات مادر، عادات مطالعه مادر ^{۱۷} ، محل اقامت پدر ^{۱۸}
بهزیستی اقتصاد خانواده (زیانو، ۲۰۱۳)	درآمد (زندگی در فقر، نابرابری درآمدی ^{۱۹} ، انتقال‌های بین نسلی)، مخارج (خانه، حمل و نقل، غذا، سلامت، رفتارهای مصرفی ^{۲۰} ، اعتماد مصرف‌کننده ^{۲۱} ، دارایی ^{۲۲}

1. Thomson
2. Maternal Support
3. Parental Control
4. Determinant
5. Hoveman
6. Wolfe
7. Hoa
8. Family Wealth
9. White
10. Rogers
11. Internalizing
12. Externalizing
13. Economic Hardship
14. Austin
15. Family Size
16. Lugo-Gil & Tamis-LeMonda
17. Maternal Reading Habits
18. Father's Residency
19. Income Inequality
20. Spending Behavior
21. Consumer confidence
22. Asset

(انگیزه پس انداز، پس انداز اضطراری، پس انداز بازنشستگی)، ^۱ بدهی (رهن، اجاره اتومبیل، ورشکستگی ^۲ ، وام‌های روزانه، ^۳ بدهی کارت اعتباری، ^۴ وام تحصیلی، ^۵ وام اقساطی ^۶)، رضایت مالی ^۷	رفتارهای اقتصادی در خانواده‌های گسترش یافته ^۸ (شامل پدر بزرگ و مادر بزرگ و غیره) و خروجی فرزندان در این نوع خانواده‌ها (لافاوو توماس ^۹)
خروجی‌های سرمایه انسانی شامل قد در سن مورد نظر ^{۱۰} (سلامت فرزند)، ذهن، ^{۱۱} دسترسی به مهد کودک (دسترسی به منابع) ^{۱۲}	(۲۰۱۷)

البته مقالات دیگری نیز در این حوزه وجود دارند که از زوایای دیگری به مساله بهزیستی اقتصادی خانواده و فرزندان نگریده‌اند: مدل دوره زندگی بهزیستی فرزندان که موفقیت‌های بزرگسالی را به مهارت‌های کودکی ارتباط می‌دهد (لیارد و همکاران، ۲۰۱۴). سیاست‌های امنیت اقتصاد خانواده و تأثیر آن بر سلامت فرزندان (اسپانسر و کمرو، ۲۰۱۷) ارتباط اقتصاد خانواده با بهزیستی ذهنی فرزندان (یو و چونی، ۲۰۱۵). خروجی‌های ذهنی کودکان (بروکس گان و همکاران، ۲۰۰۲). اثر برنامه‌های اجتماعی - امنیتی بر بهزیستی اقتصاد خانواده و توسعه فرزندان (گاسمن پاینس و هیل، ۲۰۱۳)، بررسی تأثیرات درآمد و سرمایه‌گذاری والدین بر خروجی‌های توسعه‌ای فرزندان (یانگ و همکاران، ۲۰۰۲؛ گیب و همکاران، ۲۰۱۲)، وضعیت اقتصادی خانواده و میزان درگیری و مشارکت والدین در رسیدگی به امور فرزندان (وانگ و همکاران، ۲۰۱۶).

تبیین الگوی نظری اقتصاد خانواده ذومراتب

الگوی نظری فوق برگرفته از رساله دکتری نویسنده (موسوی لقمان، ۱۳۹۹) است که الگوی اقتصاد خانواده ذومراتب نام گرفته و در اینجا به‌طور مختصر تشریح می‌شود: خانواده که کوچکترین واحد اجتماع بوده و از گرد هم آمدن زن، شوهر و سایر اعضا به شکل طبیعی بنا نهاده می‌شود، اهداف ذومراتبی را دنبال می‌کند. خانواده‌ها، اهداف مختلفی را می‌توانند برگزینند و این انتخاب‌ها وابسته به مرتبه هدف خانواده است. آن‌ها بر حسب درجه رشد عقلانیت، نگاه متفاوتی به مقوله‌های اقتصادی دارند. در مراتب پایین، عقلانیت خانواده در خدمت اهداف اقتصادی قرار گرفته ولی با رشد خانواده، اقتصاد در عین

1. Debt
 2. Bankruptcy
 3. Payday Loans
 4. Credit Card Debt
 5. Educational Loans
 6. Installment Loans
 7. Financial Satisfaction
 8. Extended Families
 9. LaFave & Thomas
 10. Height for Age
 11. Cognition
 12. Kindergarten Attendance

اهمیت یک امر تبعی محسوب شده و در خدمت تعالی خانواده قرار می‌گیرد. در اینجا معیار مطلوبیت تنها سود و لذت مادی نخواهد بود و ارزش‌های معنوی همچون احسان، ایثار و فداکاری تعیین‌کننده تعاملات اقتصادی خانواده خواهند بود. لازم به ذکر است مرزبندی این رتبه‌ها مطلق نبوده و این طور نیست که هر خانواده فقط به یک دسته تعلق داشته باشد بلکه هر خانوار با توجه به اهداف خود می‌تواند در یک طیف فازی و با درجات عضویت مختلف به هر ده رتبه متعلق باشد. رتبه‌های فازی خانواده در جدول ۲ تشریح شده است.

جدول ۲. رتبه‌های فازی خانواده و تعریف آن‌ها

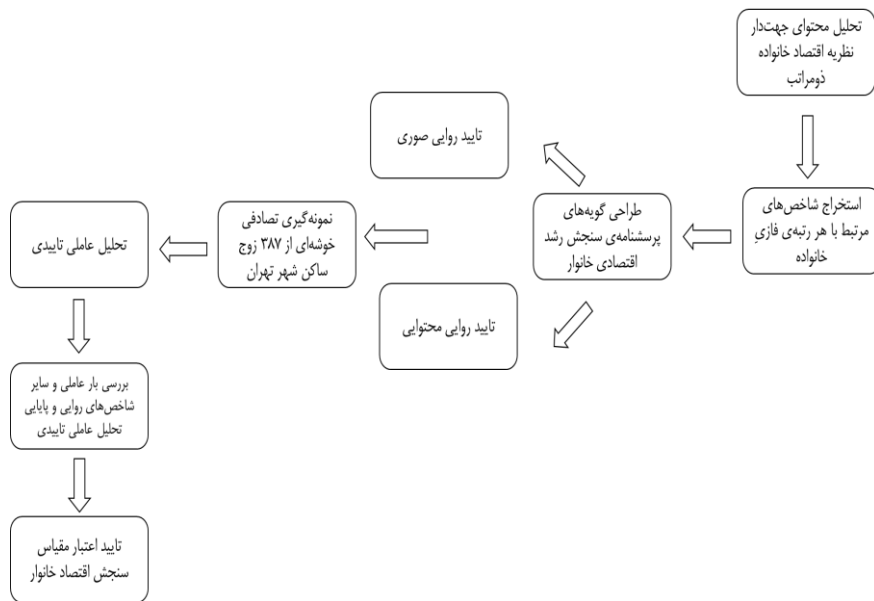
رتبه فازی خانواده	تعریف
خانواده متخاصم	خانواده‌ای که افراد در پی تخاصم و نابودی یکدیگرند.
خانواده ناعقلانی	خانواده‌ای که صرفاً از طبیعت و زیست‌مشارکتی برخوردار بوده و با حداقل دلایل و اشتراکات در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند. افراد ارزش، منافع و مزایای اولیه زوجیت و تشکیل خانواده را تشخیص نمی‌دهند.
خانواده طبیعی	خانواده‌ای متشکل از دو والد، که پیمان و قرارداد قانونی و شرعی با یکدیگر بسته و با فرزندانشان پیوند زیستی دارند. اهداف آن، منحصر به ارضای نیازهای طبیعی، مادی و بهره‌مندی از تمتعات دنیوی است و نه بالاتر از آن.
خانواده استخدام‌گر	خانواده‌ای که هر کدام از اعضا به فکر استفاده از دیگری در راستای تحقق اهداف مادی یا معنوی خود هستند.
خانواده مشارکت‌جو	خانواده‌ای که نیازهای مشترک، آن‌ها را به سمت «همیاری» سوق داده و درمی‌یابند که می‌توانند منافع مشترکی داشته باشند.
خانواده اهل تعاون	هر یک از اعضای خانواده بدون تصور سهم و سود در پی «دگریاری» هستند.
خانواده منصف	هر یک از اعضا خودش را جای دیگری گذاشته و هر آنچه برای خود می‌خواهد و می‌پسندد برای دیگری نیز پسندیده و عاشقانه طلب می‌کند.
خانواده احسانگر	احسان بخشش و کمک به اعضای خانواده از اضافه بر نیاز خود است.
خانواده اهل مواسات و ایثار	خانواده‌ای که هر کدام از اعضا با وجود احتیاج و نیاز، دیگری را در جان و مال بر خود مقدم می‌دارند.
خانواد متعالی	معیار عمل این خانواده تنها حب و رضایت الهی است و آن‌ها خانواده را بهترین جا برای این فضائل می‌دانند.

روش پژوهش

در این پژوهش برای طراحی مقیاس و استخراج شاخص‌های اقتصاد خانواده از تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار استفاده شده است. تحلیل محتوای کیفی، روش پژوهشی برای تفسیر ذهنی محتوای داده‌های متن از طریق دسته‌بندی نظام‌مند رمزگذاری و شناخت موضوع‌ها و الگوهای آن‌ها است (هسیه و شانون، ۲۰۰۵). گاه نظریه یا پژوهش‌های قبلی درباره یک پدیده مطرح هستند که یا کامل نیستند یا به

توصیف‌های بیشتری نیازمند هستند. در این حالت محقق کیفی، روش تحلیل محتوا با رویکرد جهت‌دار را برمی‌گزیند. این روش را معمولاً براساس روش قیاسی متکی بر نظریه طبقه‌بندی می‌کنند که تمایزات آن با دیگر روش‌ها بر اساس نقش نظریه در آن‌هاست (هسیه و شانون، ۲۰۰۵). هدف تحلیل محتوای جهت‌دار معتبر ساختن و گسترش دادن چارچوب مفهومی نظریه و یا خود نظریه است. نظریه از پیش موجود می‌تواند به تمرکز بر پرسش‌های پژوهش کمک کند (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰).

پس از استخراج شاخص‌های مورد نظر، مطالعه مقیاس سنجش الگوی اقتصادی خانوار ساخته و از روش پیمایشی (زمینه‌یابی) استفاده کرد. جامعه آماری این پژوهش را زوجین متأهل ساکن شهر تهران تشکیل می‌دهند. مطالعه نمونه‌ها را به شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب کرده‌است. بدین ترتیب بر اساس جمعیت خانوارهای ساکن تهران و فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ زوج نمونه، جهت اجرای پرسشنامه نیاز هست. با اجرای پرسشنامه در سطح شهر تهران، داده‌های به‌دست آمده از ۷۶۸ پرسشنامه دریافتی از اعضای نمونه، برای تحلیل عاملی تأییدی مورد استفاده قرار گرفت. مراحل روش در نمودار ۱ به ترتیب آمده است:

نمودار ۱. متدولوژی پژوهش

استخراج شاخص‌های سنجش

بر اساس روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار، محقق طرح رمزگذاری خود را پیش از اینکه تحلیل داده را آغاز کند از طریق کدهای موجود در پژوهش پیشین خود در رساله دکتری (تدوین الگوی اقتصاد خانواده‌ی ذومراتب) پایه‌ریزی کرده است (موسوی لقمان، ۱۳۹۹). بدین ترتیب با مرور کل مصاحبه‌ها،

یادداشت‌ها و متون پشتیبان نظریه فوق‌الذکر مواردی که بر اساس برداشت اولیه به عنوان شاخص و معیار شناسایی شد، علامت‌گذاری شدند. سپس بر اساس کدها و مقولات از پیش موجود نظریه‌ی خانواده‌دو مرتب، موارد علامت‌گذاری شده مقایسه و رمزگذاری شدند. هم‌چنین در فرآیند تحلیل، رمزهای دیگری نیز به دست آمده و رمزهای قبلی (حاصل از نظریه) بازبینی و اصلاح شدند. در واقع در اینجا فرآیند قیاس، مبتنی بر نظریه از پیش موجود است و نه نظر محقق. به هر بخش از متون که ذیل مقولات موجود نمی‌توانست قرار بگیرد، کد و رمز جدیدی اختصاص داده شد. در جدول ۳، مقوله و زیرمقوله‌های نهایی و هم‌چنین کدهای مربوط به آن نشان داده شده‌اند.

جدول ۳. مقولات و کدهای حاصل از اعمال روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار

مقوله	زیرمقوله	کد
	بدخواهی	فرب و دروغگویی
		شکات در سختی‌ها و مشکلات
		ناراحتی در شادی‌های خانواده
		خوشحالی در سختی‌های خانواده
دشمنی و تخاصم	جدال و درگیری	تهدید یکدیگر
		توهین و تحقیر یکدیگر
		آسیب رساندن روحی و جسمی به یکدیگر
		وحشت و ترس اعضای خانواده از یکدیگر
ناامنی		سوء ظن اعضای خانواده نسبت به یکدیگر
		عدم اعتماد اعضای خانواده به یکدیگر
		خیانت در اموال یکدیگر
		عدم پایبندی به تعهدات مالی و غیرمالی
ناعقلانیت	بی‌تفاوتی	عدم حفاظت از آبروی یکدیگر
		ترک فرزندآوری
		سقط عمدی جنین
		تمایل به مجرد زیستی در حین تاهل
بی‌تفاوتی		عدم احساس مسئولیت در برابر تأمین نیازهای اعضای خانواده
		بی‌توجهی اعضای خانواده نسبت به یکدیگر
		ناسپاسی و قدرشناسی اعضای خانواده نسبت به یکدیگر
		بی‌اهمیتی آینده همسر و فرزندان
جدایی و بی‌رغبتی		عدم کمک و همیاری یکدیگر
		عدم وجود مراودات جنسی و عاطفی (صرف همزیستی مشترک)
		طلاق عاطفی
		عدم تمایل و احترام به رعایت مقررات خانوادگی
		عدم درک احساسات و عواطف یکدیگر
		عدم تمایل و زور در تأمین نیازهای خانواده

نان‌آوری و تأمین اقتصادی مرد با تحمیل و اجبار (و نه از روی اشتیاق و علاقه)	
انجام کار خانگی با تحمیل و اجبار و نه با علاقه و اشتیاق	
منت گذاردن بر یکدیگر در برآوردن نیازها	
عدم تمایل به گذراندن اوقات با اعضای خانواده	
تفکیک دخل و خرج مالی اعضای خانواده از یکدیگر	
تصمیم‌گیری اقتدارگرایانه (با اجبار و زور در خانواده)	
اجبار و فشار به همسر برای گذشت از حقوق	اجبار و زور
معلق نگه داشتن زن جهت آزار و اذیت	
ترف (رفاه طلبی و تجمل گرایی)	
تمایل خانواده در اقدام به خرید بیش از حد نیاز کالاهای اساسی	
درخواست وام برای نیازهای غیر ضروری (بدون نیاز یا بی دلیل موجه)	
عدم وجود عفاف مالی	
اشتغال به کار بیش از حد متعارف	
تمایل اعضای خانواده به تصدی بیش از یک شغل با انگیزه کسب ثروت	افزون طلبی مادی (در کسب درآمد و مصرف)
قرض گرفتن خانواده بدون دلیل موجه	
تمایل خانواده به جمع حریصانه‌ی ثروت	
تعویض اشیای مصرفی خانواده در فواصل کوتاه	
حرص و افراط در کسب درآمد	
بطر در معیشت (مصرف گرایی افراطی)	
مصرف فراغتی	
تبذیر	
اسراف در نیازهای حیاتی (خوراک و پوشاک و مسکن)، وسایل نقلیه و انرژی یا سایر نیازها	
تمایل به تکدی‌گری خانواده بدون داشتن اضطرار مالی	
تن‌آسایی، سستی و تنبلی در تأمین اقتصادی	
عدم تبعیت مصرف از درآمد	سوء تدبیر در معیشت
توقعات اقتصادی بالای خانواده (فراتر از توان خانواده)	
بخل، خست و سخت‌گیری در هزینه‌های خانواده	
عدم تمتع و بهره‌گیری کافی از منابع خانواده	
عدم واقع‌بینی اقتصادی	خیال پردازی و آرزوهای دور و دراز مالی خانواده
احساس بینوایی خانواده	
اولویت و اهمیت بیش از حد به ثروت در انتخاب همسر	اهمیت و حب مظاهر مادی
گره زدن فرزندآوری و آینده فرزندان به صرف مسائل مادی	

طبیعی بودن

تمایل به معاشرت با ثروتمندان خانواده		
اهمیت و اولویت دادن به روابط جنسی بیش از سایر مسائل زندگی		
قرار دادن ثروت و رفاه به عنوان تنها هدف زندگی		
بهره‌برداری از اعضای خانواده جهت رشد مادی یا معنوی خود		
احساس تنفر اعضای خانواده از توجه افراطی به منفعت شخصی		
توجه صرف به خود و منافع خویشتن		
به کارگیری اعضای خانواده در جهت برآوردن منافع خود	خودخواهی و منفعت‌طلبی	
تحمیل علایق مصرفی خود بر سایر اعضای خانواده		
تحمیل خواسته‌های خود بر خانواده		
استفاده از اقتدار والدین جهت ارضای خودخواهی و نه مهر و محبت به بچه‌ها		
احساس بردگی و بندگی در خانواده		استخدامگری
عشق و محبت ابزاری و استخدامگرانه		
استفاده از کید، حيله، محبت تصنعی و چاپلوسی برای تأمین خواسته‌ها		
احترام به خانواده همسر جهت بهره‌برداری از موقعیت اقتصادی اجتماعی	بهره‌کشی	
احترام سطحی و تصنعی به والدین از جهت اموال و دارایی ایشان (و نه شخصیت حقیقی ایشان)		
پرورش فرزندان جهت بهره‌کشی اقتصادی و به عنوان نیروی کار		
توقع مرد از آوردن جهیزیه فراوان زن		
تحمیل و فشار زن بر والدین بر تأمین جهیزیه		
عشق و محبت حسابگرانه و مشروط (بر مبنای عملکرد) اعضای خانواده نسبت به یکدیگر	عملکرد مشروط در زندگی	مشارکت
خدمت مشروط به جبران و همکاری متقابل اعضای خانواده		
انتظار و چشم‌داشت از یکدیگر		
اختصاص زمان کافی و مفید برای خانواده		
حمایت عاطفی از همسر در سختی‌ها		
میزان همکاری اعضای خانواده در تأمین نیازهای اولیه (مسکن، خودرو و...)	همکاری رفتاری	
مراقبت از والدین سالمند و ناتوان به عنوان یک عمل نوع‌دوستانه	اعضای خانواده با یکدیگر	تعاون
همکاری و تقسیم کار در انجام کارهای منزل		
کمک در تأمین اقتصادی خانواده		
انجام امور خانه به قصد تبرع و بدون هیچ چشم‌داشتی		
اشتیاق در کمک کردن اعضای خانواده نسبت به یکدیگر		
تأمین هزینه‌های ازدواج فرزند در آغاز جوانی (جهیزیه، کمک در تأمین مسکن و...)	همکاری مادی	

حمایت مادی از فرزندان فقیر	
کمک و رسیدگی اعضای خانواده به یکدیگر در قالب قرض الحسنه، هدایا و..	
خدمت بدون چشم‌داشت	عدم انتظار پاداش و سپاس از دیگری
توسعه خود در جلب منافع و دفع ضررها	حساسیت و مراقبت اعضای خانواده نسبت به حفظ اموال یکدیگر وفای به عهد و قولها رعایت علایق و سلائیق اعضای مختلف خانواده
دلسوزی و خیرخواهی	مصرف دلسوزانه اقتصادی
انصاف	نسبت به یکدیگر حمایت از اعضای ضعیف خانواده
پیروی از وجدان	خدمت بدون کم و کاستی توقعات عقلانی و منطقی از همسر
معاشرت به معروف و مدارا	مدارا و احترام به حقوق اعضای خانواده
بخشش و گشایش اقتصادی	بخشش بی قید و شرط مهریه توسط زن هدیه نیروی کار همسران به یکدیگر توسعه زندگی با افزایش توان اقتصادی بخشش عاشقانه اموالی که مورد نیاز نیستند. انجام خدمت دور از انتظار طرف مقابل
احسان به والدین	احترام حقیقی و عمیق به والدین رسیدگی به امور والدین پیر و از کار افتاده خود عدم مقابله به مثل در رفتارهای ناپسند والدین اطاعت و شفقت ویژه نسبت به والدین شتاب در پاسخگویی به والدین جلب رضایت والدین
احسان	اصلاح احوال والدین و کمک به آنها انفاق و پرداخت صدقه برای والدین پرداخت بدهی های مالی والدین
حساسیت و توجه به نیازها	پیش‌دستی برای حل مشکلات خانواده (قبل از ابراز و اظهار نیاز) شفقت احساس مسئولیت شدید اعضای خانواده در برابر مشکلات و کمبودهای دیگری
اعتماد	اعتماد صداقت و عدم پنهان‌کاری در مسائل مالی
عشق بی قید و شرط اعضای خانواده نسبت به یکدیگر	رهبری و مدیریت پدر و همسر با عشق

چشم‌پوشی، تسهیل و تخفیف اعضای خانواده در حقوق مسلم خود		
مدیریت مرد در خانواده با فروتنی و گذشت		
خوشرویی	صبر و گذشت اعضای	
عفو و صفح	خانواده نسبت به	
صدقه و هدیه	یکدیگر	
کظم غیظ		
جواب بدی را با خوبی دادن		
جواب خوبی را با خوبی بیشتری دادن		
سهیم کردن خانواده در تمام مال و اموال خویشتن (مواسات با مال و امکانات مادی)		
مواسات با جان هنگام بروز خطر برای خانواده (اعم از اقتصادی و غیر اقتصادی)	مواسات	
مصرف اشتراکی خدمات و امکانات در خانواده		
استفاده از سهم دیگران بدون نیاز به اجازه در هنگام نیاز		
عدم اعتراض خانواده در دخل و تصرف بدون اجازه		
عدم وجود فرد نیازمند اقتصادی در خانواده		
ایثار کاملا آزادانه و عاشقانه (بدون زور و اجبار و از روی اختیار و آگاهی)	ایثار	
عدم وابستگی و تعلق خاطر به مادیات و منافع شخصی		
اخلاص و عدم خودنمایی	آداب ایثار	
بزرگداشت و تکریم حقوق خانواده		
عدم اجحاف و ظلم به خانواده در عمل ایثارگرانه		
خوشرویی همراه با عمل ایثارگرانه		
مروت و جوانمردی		
تقدیم دیگران بر خود در مال و جان	تقدیم دیگران بر خود	
بخشش و خدمت با وجود احتیاج فردی		
عدم درخواست از همسر با وجود احتیاج خود و عدم توانایی همسر		
رشد علمی و پرورش فضائل اخلاقی	شرایط رشد واقعی	
قبول قضاوت یکدیگر در اختلافات	وحدت و یگانگی	
دلخور نکردن همسر از خویشتن در هیچ موردی	تعالی	
عدم اهمیت به منافع مادی در قبال مسائل اخروی	اوج معنویت و	
خدمت تنها و تنها برای جلب رضایت الهی	خداجویی	

بدین ترتیب این روش با استخراج شاخص‌ها، توانست بعد جدیدی از نظریه اقتصاد خانواده را تبیین کرده و چارچوب ارزیابی برای آن ارائه دهد. برای حفظ پایایی، بازبینی مطالب و مقوله‌بندی داده‌ها در دو مرحله، یکی پس از اینکه ۱۰-۵۰ درصد مقوله‌بندی‌ها تکمیل شد و دیگری در پایان کار صورت پذیرفت. هدف پژوهشگر تنها تأیید و به دست آوردن مقولات مشخص شده نبود. در بازبینی مجدد سعی

شد موارد ناآشکار مشخص و معین شود. به طور کلی پژوهشگر در داده‌ها غوطه‌ور شده تا مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها از دل آن بیرون آید. در انتها نکات و مضامین به دست آمده دسته‌بندی گردید و با مقوله‌های مشخص شده مورد مقایسه قرار گرفت که نه تنها مقوله جدیدی اضافه نشده بلکه تعدادی از مقوله‌ها نیز حذف شدند. این فرآیند ادامه یافته تا مقولات کاملتر شده و دسته‌بندی بهتری به دست آمد. برای اطمینان از کدگذاری، پژوهشگر بار دیگر تمامی متون و مصاحبه‌ها را مرور و کدگذاری نمود. با مقایسه دو کدگذاری اطمینان حاصل شد که فرآیند کدگذاری دارای ثبات است. کلیه کدگذاری‌ها و طبقات اولیه به اساتید محترم راهنما و مشاور ارسال گردید و از نظرات تأییدی و تکمیلی اساتید در کلیه مراحل کار استفاده شد. همچنین مؤلفه‌ها و کدهای استخراج شده در اختیار چند تن از خبرگان قرار گرفت. برخی از آن‌ها نظرات اصلاحی داشته و برخی دیگر پیشنهاد حذف یا اضافه کردن مقولات جدید داشتند. در نهایت ۱۰ مقوله و ۳۳ زیر مقوله از فرآیند کدگذاری به دست آمد.

ساخت پرسشنامه و تأیید روایی پرسشنامه

مراحلی که برای تهیه ابزار پیمایش به کار برده شد عبارتند از:

مرحله اول: محقق، شاخص‌هایی که در بخش قبل استخراج شدند را به پرسش (گویه) تبدیل کرد. از آنجایی که دسته‌بندی‌های خانواده از لحاظ مفهومی بسیار به هم نزدیک بودند. بر حسب صلاحدید اساتید راهنما و مشاور در شش دسته ادغام شدند. سازه‌های ناعقلانی، طبیعی، استخدامگر، تعاون، احسان و تعالی. پرسشنامه با استفاده از طیف لیکرت حالت پنج گانه از نمره یک (خیلی کم) تا نمره پنج (خیلی زیاد) طراحی شده است که میزان موافقت زوجین با سؤالات را می‌سنجد. پرسشنامه در فایل جداگانه‌ای به پیوست آمده است.

مرحله دوم: جهت ارزیابی روایی محتوایی پرسشنامه، از دیدگاه متخصصین در مورد میزان هماهنگی محتوای ابزار اندازه‌گیری با اهداف پژوهش استفاده شد. پژوهشگر از متخصصان درخواست کرد تا بازخورد لازم در ارتباط با ابزار را ارائه دهند که بر اساس آن، موارد لازم اصلاح شد.

در بررسی روایی صوری، پرسشنامه در اختیار ۱۶ خانواده قرار گرفت و مواردی چون سطح دشواری عبارات و کلمات، میزان تناسب و ارتباط مطلوب عبارات با ابعاد پرسشنامه و ابهام در مورد برداشت‌های اشتباه از عبارات مطرح شده بررسی شد. به منظور اثبات روایی تفکیکی پرسشنامه و مقایسه نمرات دو گروه نمونه خانواده‌های با مشکل و عادی، از آزمون t مستقل استفاده شد که تفاوت معناداری بین دو گروه نشان داده شد. بنابراین، پرسشنامه توانسته است تفاوت خانواده‌های در شرف طلاق و ناسازگارا از عادی آشکار سازد و این دورا از یکدیگر تفکیک کند. همچنین به منظور برازش داده‌های تجربی با ساختار نظری پژوهش از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شده است (رسولی و همکاران،

۱۳۹۷). در این پژوهش با توجه به چندسطحی بودن مدل و تعدد شاخص‌ها از روش حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزار پی‌ال‌اس استفاده شده است.

نتایج تحلیل عاملی تأییدی

پس از ورود اطلاعات پرسشنامه‌های زوجین، مقادیر آمار توصیفی و شاخص‌های مرکزی از جمله میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی برای هر کدام از شاخص‌ها گزارش شد. چولگی و کشیدگی نزدیک به صفر، نرمال بودن توزیع داده‌ها را بیان می‌کند که در این شاخص‌ها برآورد شده است. از آنجایی که تعدادی از سازه‌های پنهان پرسشنامه مفهوم منفی و تعدادی مفهوم مثبت داشتند و بهتر بود که جهت اجرای تحلیل عاملی همه مؤلفه‌ها برای اندازه‌گیری متغیر اصلی هم جهت باشند، مؤلفه‌ها و گویه‌های مربوط به ناعقلانیت، استخدامگری و طبیعی بودن معکوس شد. بنابراین، عناوین آن‌ها نیز به عقلانیت، عدم استخدامگری و عدم طبیعی بودن تغییر پیدا کرد. از آنجایی که تعداد شاخص‌ها زیاد بود هر چند شاخص که از لحاظ مفهومی به یکدیگر نزدیک بودند، در یک دسته متغیر پنهان قرار گرفتند.

مدل‌های اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی)

نمودار ۲ مدل تحلیل عاملی تأییدی چندسطحی و تحلیل عاملی تأییدی را در حالت تخمین ضرایب استاندارد اصلاح شده (حذف سوالات با بار عاملی پایین) نشان می‌دهد. نمودار ۳، در واقع تمامی معادلات اندازه‌گیری (بارهای عاملی مرتبه اول، دوم و سوم) را با استفاده از آماره t ، آزمون می‌کند. بر طبق این مدل، بار عاملی در سطح اطمینان ۰/۹۵ معنادار است، اگر مقدار آماره t خارج بازه ۱/۹۶- تا ۱/۹۶+ قرار گیرد.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل

شاخص برازش مدل	مقدار برآورد شده	حد مجاز
SRMR	۰/۰۹۷	کمتر از ۰/۱

در اینجا برای ارزیابی مدل تحلیل عاملی تأییدی از شاخص بسیار مهم ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب استفاده شده است. حد مجاز این شاخص ۰/۱ است. طبق جدول ۴ برای مدل مقدار این شاخص برابر ۰/۰۹۷ از مقدار ۰/۱ کمتر است و می‌توان گفت مدل برازش مناسبی داشته است و داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی و زیربنای نظری پژوهش برازش مناسبی دارد.

بررسی روایی شاخص (بارهای عاملی)

به منظور تحلیل ساختار پرسشنامه و کشف عوامل تشکیل‌دهنده هر متغیر از بارهای عاملی استفاده شده است. مقدار این شاخص باید از ۰/۵ بزرگ‌تر و در فاصله اطمینان ۰/۹۵ معنادار باشد. در صورتی که بار عاملی از مقدار ۰/۴ بزرگتر باشد، در صورتی که مقدار AVE از ۰/۵ بیشتر باشد نیازی به حذف شدن نیست. (معنی‌داری این شاخص توسط بوت‌استرپ بدست می‌آید. شاخصی که بار عاملی بیشتری

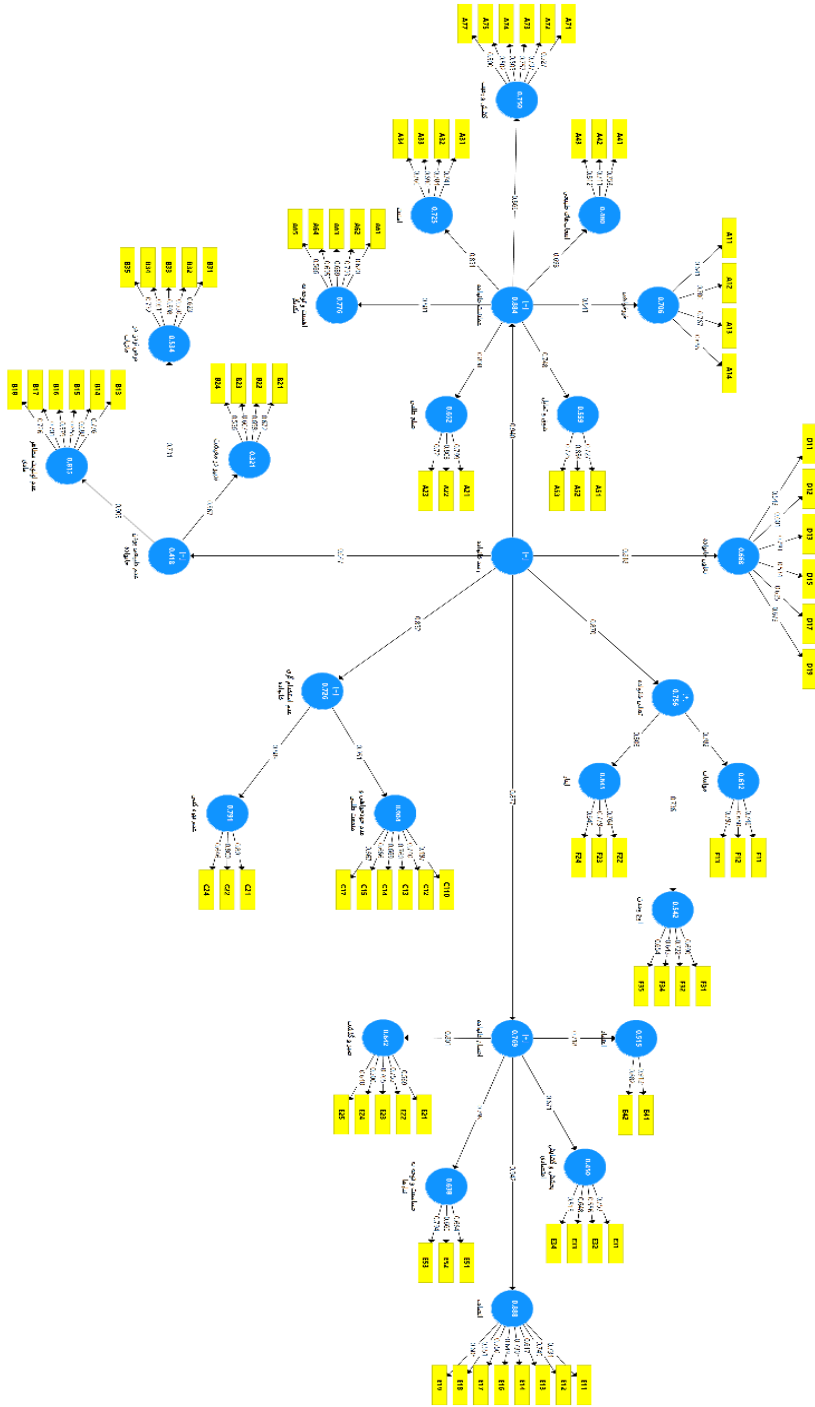

داشته باشد، اهمیت بالاتری در اندازه‌گیری مؤلفه مربوطه دارد. شاخص‌هایی که بار عاملی کمتر از ۰/۵ داشته‌اند از مدل حذف و مدل مجدد بدون در نظر گرفتن این شاخص‌ها تخمین زده شد. تمامی شاخص‌ها در مرحله اصلاح دارای بار عاملی بزرگتر از ۰/۵ و مقدار آماره تی بیشتر از ۱/۹۶ بوده‌اند (سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ شده است). هر مؤلفه‌ای که بار عاملی مرتبه دوم بزرگتری داشته باشد، در اندازه‌گیری سازه خود وزن بالاتری دارد.

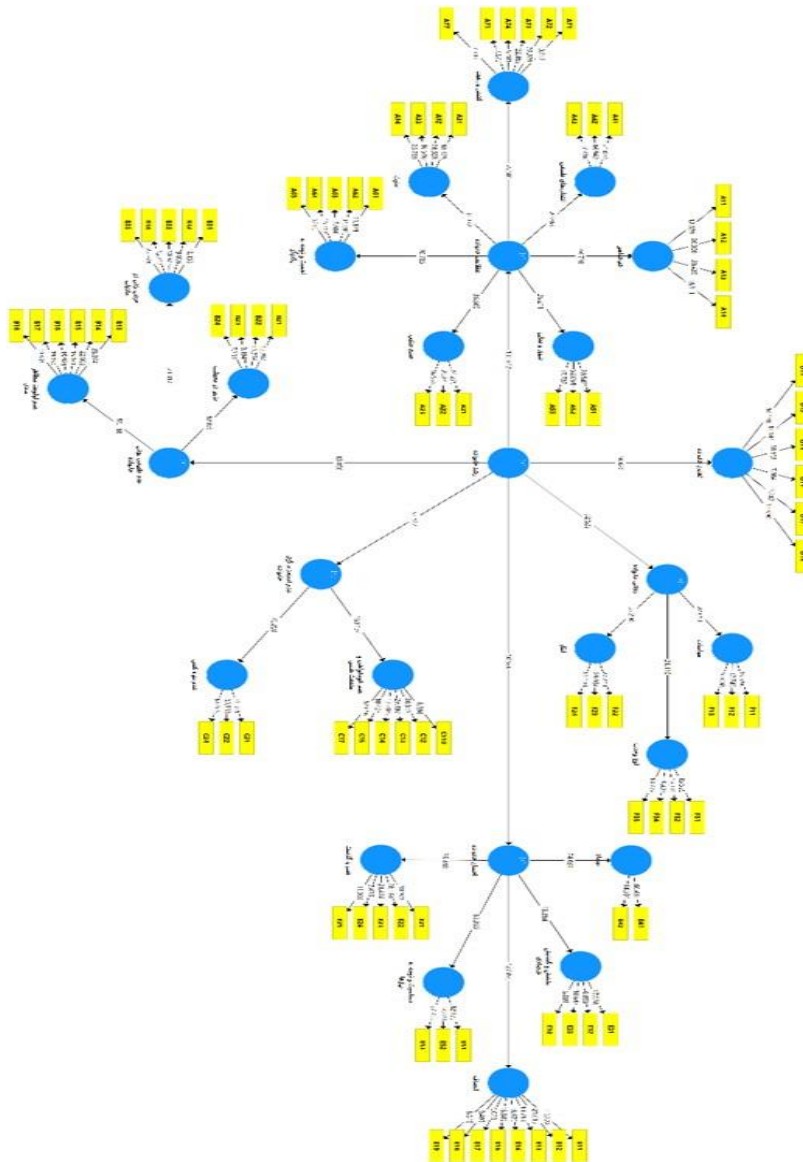
پس از ورود اطلاعات پرسشنامه‌های زوجین، مقادیر آمار توصیفی و شاخص‌های مرکزی از جمله میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی برای هر کدام از شاخص‌ها گزارش شد. چولگی و کشیدگی نزدیک به صفر، نرمال بودن توزیع داده‌ها را بیان می‌کند که در این شاخص‌ها برآورد شده است. از آنجایی که تعدادی از سازه‌های پنهان پرسشنامه مفهوم منفی و تعدادی مفهوم مثبت داشتند و بهتر بود که جهت اجرای تحلیل عاملی همه مؤلفه‌ها برای اندازه‌گیری متغیر اصلی هم‌جهت باشند، مؤلفه‌ها و گویه‌های مربوط به ناعقلانیت، استخدماگری و طبیعی بودن معکوس شد. بنابراین، عناوین آن‌ها نیز به عقلانیت، عدم استخدماگری و عدم طبیعی بودن تغییر پیدا کرد. از آنجایی که تعداد شاخص‌ها زیاد بود هر چند شاخص که از لحاظ مفهومی به یکدیگر نزدیک بودند، در یک دسته متغیر پنهان قرار گرفتند.

مدل‌های اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی)

نمودار ۲ مدل تحلیل عاملی تأییدی چندسطحی و تحلیل عاملی تأییدی را در حالت تخمین ضرایب استاندارد اصلاح شده (حذف سوالات با بار عاملی پایین) نشان می‌دهد. نمودار ۳، در واقع تمامی معادلات اندازه‌گیری (بارهای عاملی مرتبه اول، دوم و سوم) را با استفاده از آماره t ، آزمون می‌کند. بر طبق این مدل، بار عاملی در سطح اطمینان ۰/۹۵ معنادار است، اگر مقدار آماره t خارج بازه ۱/۹۶- تا ۱/۹۶+ قرار گیرد.

نمودار ۲ - مدل تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل عاملی تأییدی اصلاح شده در حالت تخمین ضرایب استاندارد

نمودار ۳- مدل اصلاح شده در حالت تخمین ضرایب معنادار

اعتبار همگرا

همان طور که در جدول ۹ مشاهده می شود مقدار شاخص متوسط واریانس استخراج شده برای سازه های مدل دارای مقدار میانگین واریانس تبیین شده بالاتر از ۰/۵ شده است و نشان از تأیید روایی همگرا در مدل است. شاخص روایی همگرا (رائو) نیز برای تمامی متغیرهای پژوهش بالاتر از حد مجاز

بوده است. برای تمامی متغیرهای پژوهش مقدار آلفای کرونباخ بالای ۰/۶ و پایایی ترکیبی از ۰/۷ بزرگتر شده اند که نشان از پایایی ابزار اندازه‌گیری است.

جدول ۵. بررسی اعتبار همگرای مدل

متغیرهای پنهان	آلفا کرونباخ	رائو	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس تیین شده
خیرخواهی	۰/۶۵	۰/۶۶	۰/۷۹	۰/۵۲
صلح طلبی	۰/۶۷	۰/۶۸	۰/۸۲	۰/۶۰
امنیت	۰/۷۳	۰/۷۳	۰/۸۳	۰/۵۵
انتخاب‌های طبیعی	۰/۶۴	۰/۶۶	۰/۸۰	۰/۵۸
شوق و تمایل	۰/۶۶	۰/۶۸	۰/۸۱	۰/۵۹
اهمیت و توجه به یکدیگر	۰/۷۰	۰/۷۲	۰/۸۱	۰/۵۱
کشش و رغبت	۰/۶۴	۰/۶۸	۰/۷۶	۰/۵۲
عدم اولویت مظاهر مادی	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۸۴	۰/۵۳
تدبیر در معیشت	۰/۶۲	۰/۵۲	۰/۷۳	۰/۵۰
حرص نزدن در مادیات	۰/۶۱	۰/۶۱	۰/۷۶	۰/۵۲
عدم خودخواهی و منفعت طلبی	۰/۷۵	۰/۷۷	۰/۸۳	۰/۵۵
عدم بهره‌کشی	۰/۶۱	۰/۶۳	۰/۸۰	۰/۵۷
انصاف	۰/۸۰	۰/۸۱	۰/۸۵	۰/۵۳
صبر و گذشت	۰/۶۴	۰/۶۶	۰/۷۷	۰/۵۴
بخشش و گشایش اقتصادی	۰/۶۸	۰/۵۱	۰/۷۲	۰/۵۴
اعتماد	۰/۶۱	۰/۵۹	۰/۷۸	۰/۶۵
حساسیت و توجه به نیازها	۰/۶۳	۰/۵۳	۰/۷۵	۰/۵۰
مواسات	۰/۶۵	۰/۶۳	۰/۷۹	۰/۵۵
ایثار	۰/۶۶	۰/۵۸	۰/۷۷	۰/۵۳
اوج وحدت	۰/۶۱	۰/۶۱	۰/۷۷	۰/۵۵
عقلانیت	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۶۶
عدم طبیعی بودن	۰/۸۰	۰/۸۳	۰/۷۹	۰/۵۶
عدم استخدام‌گری	۰/۷۸	۰/۸۵	۰/۹۲	۰/۸۵
تعاون	۰/۷۰	۰/۷۲	۰/۸۰	۰/۵۴
احسان	۰/۸۸	۰/۹۰	۰/۹۵	۰/۷۹
تعالی	۰/۷۲	۰/۷۷	۰/۸۲	۰/۶۰
رشد خانواده	۰/۹۶	۰/۹۷	۰/۹۳	۰/۷۰

محاسبه اعتبار واگرا (شاخص فورنل و لارکر)^۱

جدول ۶ ضرایب همبستگی برای بررسی رابطه میان متغیرهای پنهان را به صورت دو به دو نشان می‌دهد. علاوه بر بررسی ضرایب همبستگی به روایی واگرا نیز می‌پردازد. قطر اصلی این ماتریس ریشه دوم میانگین واریانس تبیین شده (جذر میانگین واریانس تبیین شده) را نشان می‌دهد.

خبرخواهی	۰،۷۲																		
منابع کفایت	۰،۷۸	۰،۰۰																	
لیتیت	۰،۶۷	۰،۰۳	۰،۷۵																
انتخاب‌های طبیعی	۰،۴۲	۰،۱۸	۰،۳۰	۰،۷۶															
ظهور مسائل	۰،۰۳	۰،۵۵	۰،۱۴	۰،۰۷	۰،۷۲														
اهمیت توجه به یکدیگر	۰،۶۶	۰،۰۱	۰،۵۸	۰،۳۷	۰،۷۱	۰،۷۱													
کشش ریت	۰،۶۷	۰،۶۸	۰،۴۸	۰،۴۳	۰،۳۲	۰،۳۲	۰،۷۳												
عدم اولویت ظاهر مادی	۰،۲۸	۰،۱۷	۰،۱۸	۰،۲۷	۰،۲۸	۰،۲۶	۰،۳۳	۰،۷۳											
تدبیر در معیشت	۰،۵۸	۰،۱۱	۰،۳۷	۰،۲۷	۰،۲۴	۰،۲۴	۰،۳۰	۰،۳۴	۰،۷۱										
حرص زدن در مادیات	۰،۳۴	۰،۲۱	۰،۲۶	۰،۲۶	۰،۲۴	۰،۲۴	۰،۳۳	۰،۳۳	۰،۳۳	۰،۷۳									
عدم خودخواهی و منقمت طلبی	۰،۰۳	۰،۰۵	۰،۰۸	۰،۱۳	۰،۰۷	۰،۰۷	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۱۱	۰،۱۱	۰،۷۳								
عدم بهره‌کشی	۰،۴۳	۰،۰۳	۰،۱۳	۰،۲۳	۰،۱۷	۰،۱۷	۰،۲۳	۰،۲۳	۰،۲۰	۰،۲۰	۰،۳۳	۰،۷۳							
تعاون	۰،۱۴	۰،۰۱	۰،۱۱	۰،۲۷	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۷۳						
انصاف	۰،۳۳	۰،۰۶	۰،۱۱	۰،۲۷	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۷۳					
سببر و گذشت	۰،۱۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۷۳				
بخشش و گشایش اقتصادی	۰،۳۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۰۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۱۳	۰،۷۳			
اعتماد	۰،۴۱	۰،۳۳	۰،۲۴	۰،۳۳	۰،۲۴	۰،۲۴	۰،۳۳	۰،۳۳	۰،۲۴	۰،۲۴	۰،۳۳	۰،۳۳	۰،۳۳	۰،۳۳	۰،۳۳	۰،۳۳	۰،۷۳		
حساسیت و توجه به نیازها	۰،۳۱	۰،۳۸	۰،۳۵	۰،۳۸	۰،۳۱	۰،۳۱	۰،۳۸	۰،۳۸	۰،۳۱	۰،۳۱	۰،۳۸	۰،۳۸	۰،۳۸	۰،۳۸	۰،۳۸	۰،۳۸	۰،۷۳		
مواسات	۰،۳۴	۰،۳۵	۰،۳۶	۰،۳۷	۰،۳۰	۰،۳۰	۰،۳۷	۰،۳۷	۰،۳۰	۰،۳۰	۰،۳۷	۰،۳۷	۰،۳۷	۰،۳۷	۰،۳۷	۰،۳۷	۰،۳۷	۰،۷۳	
ایثار	۰،۳۳	۰،۳۴	۰،۳۵	۰،۳۶	۰،۲۹	۰،۲۹	۰،۳۶	۰،۳۶	۰،۲۹	۰،۲۹	۰،۳۶	۰،۳۶	۰،۳۶	۰،۳۶	۰،۳۶	۰،۳۶	۰،۳۶	۰،۳۶	۰،۷۳
اوج وحدت	۰،۳۸	۰،۳۹	۰،۴۰	۰،۴۱	۰،۳۴	۰،۳۴	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۳۴	۰،۳۴	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۴۱	۰،۷۳

جدول ۶. ضرایب همبستگی و شاخص اعتبار واگرا

^۱. Fornell-Larcker

طبق شاخص فورنل و لارکر واریانس هر متغیر پنهان باید برای شاخص‌های مربوط به خودش بیشتر از سایر شاخص‌ها باشد. به عنوان مثال ریشه دوم میانگین واریانس تبیین شده برای متغیر خیرخواهی (۰/۷۱/۹) شده است که از مقدار همبستگی این متغیر با سایر متغیرها بیشتر است. همان طور که در جدول مشخص است، مقدار ریشه دوم شاخص میانگین واریانس تبیین شده، برای تمامی متغیرها، از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها بیشتر است.

نتیجه‌گیری

بر اساس مرور پیشینه اقتصاد خانواده، نظریات موجود جایگاه خانواده را از یک نهاد فطری - طبیعی فروکاسته و یک نگاه بازاری و اقتصادی به خانواده دارند. در حالی که بر اساس معارف اسلامی خانواده کانون رشد و تعلیم و تربیت است و تعاملات و تصمیمات اقتصادی هرگز خودخواهانه و منفعت‌طلبانه نمی‌تواند باشد بلکه رفتارها اقتصادی باید در راستای جریان رشد، تعالی و سعادت خانواده باشد. کنش‌های اقتصادی باید با روح کلی خانواده و مؤلفه‌های مهم آن یعنی مودت، رحمت، شفقت و .. سازگار باشد. در ادبیات متعارف اهداف همه خانواده‌ها ثابت در نظر گرفته شده و منافع خانواده به رفاه و منفعت‌طلبی مادی تقلیل داده شده است. بدین ترتیب شاخص‌های ارزیابی نیز حول همین موضوع تدوین و توسعه پیدا کرده‌اند. در حالی که خانواده منافعی غیرمادی دارد و ذات آن با دگرخواهی، ایشار و از خودگذشتگی گره خورده است. ما سطوح مختلفی از عقلانیت داریم که در علم اقتصاد خانواده متعارف گسترش داده نشده و به تبع، شاخص‌هایی برای آن معرفی و تبیین نشده است

این پژوهش ادعان دارد که می‌توان در زندگی خانوادگی، سطحی بالاتر از منافع مادی فردی یا خانوادگی را در نظر گرفت. سطحی که خانواده، منافع معنوی و فرامادی را مورد توجه قرار دهد. در این صورت اساساً جایگاه زندگی مادی خانوادگی، تنها به عنوان مکمل حیات معنوی تعریف خواهد شد. در واقع خانواده، در هر سطح وجودی، با توجه به هدفی که در زندگی انتخاب کرده، دارای یک نظام عقلانیت ویژه برای تبیین رفتارهای خود است. منظور از عقلانیت، «عقلانیت جامع» است. نه صرفاً عقلانیتی که حساب و کتاب مادی را در نظر داشته باشد. عقلانیتی که انسان و خانواده را به رشد و سعادت ابدی می‌رساند. بدین ترتیب در این پژوهش، با به کارگیری روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار به استخراج شاخص‌های اقتصاد خانواده در هر رتبه با استفاده از خروجی‌های نظریه‌ی پیشین محقق پرداخته شده و بر مبنای این شاخص‌ها، پرسشنامه و ابزار پیمایش طراحی شده است. این پرسشنامه بر روی ۳۸۷ نمونه از خانواده‌های ساکن شهر تهران اجرا شده است. با توجه به اینکه رتبه‌های فازی خانواده در اینجا بسیار به هم نزدیک بودند، ۱۰ رتبه فازی به ۶ دسته ناعقلانیت، طبیعی، استخدماگری، تعاون، احسان و تعالی ادغام شد.

نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان می‌دهد اطلاعات خانوارها برازش مناسبی با ساختار عاملی و تئوری طراحی شده دارد. تمام معیارهای پایایی، روایی همگرا و واگرا نیز تأیید شده‌اند. علاوه بر این، مقیاس مناسبی برای اندازه‌گیری وضعیت و رتبه اقتصاد خانواده در سطح خرد طراحی شده است.

معیارهای پایایی و روایی این سنججه تأیید شده و علاوه بر این قدرت مقیاس در تشخیص انواع خانواده‌ها به اثبات رسیده است. این مقیاس شاخص‌هایی از سطوح مختلف عقلانیت اقتصادی خانواده ارائه می‌دهد. بدین ترتیب، با در نظر گرفتن کثرت، تنوع و تفاوت‌های اقتصادی در قلمرو زندگی خانوادگی مقیاس جامعی را از مبانی و معارفی اسلامی استخراج کرده است.

با مقیاس طراحی شده، می‌توان پژوهش‌هایی پیمایشی و طولی در مقاطع زمانی مختلف با حجم نمونه بزرگتر، در استانها و اقلیم‌های مختلف انجام داد. بدین ترتیب روند تغییر و تحول فرهنگی و اقتصادی خانواده‌ها از منظر نهادهای ارزیاب، مورد پایش مستمر قرار گرفته و راهنمای سیاست‌پژوهان و سیاستگذاران این عرصه قرار خواهد گرفت. همچنین می‌توان پژوهشی در خصوص آینده‌پژوهی وضعیت مؤلفه‌های عقلانیت خانوادگی در ایران و روند تغییرات این مؤلفه‌ها طراحی کرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مطالعه با رعایت کدهای اخلاقی انجام پژوهش‌های انسانی انجام شده است. هم‌چنین این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده مسئول است. این رساله در دانشکده اقتصاد، مدیریت و مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت تدوین و در تاریخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۳ دفاع شده است.

حمایت مالی: مطالعه حاضر بدون حمایت مالی از سوی سازمان یا موسسه‌ای انجام شده است. **سهم نویسندگان:** در این پژوهش علیرضا معینی استاد راهنما و نویسنده مسئول مقاله، سیده اشرف موسوی لقمان به عنوان نگارنده کامل مقاله، عطاءالله رفیعی‌آثانی و میرسامان پیشوایی به عنوان اساتید مشاور نقش داشتند.

تضاد منافع: این پژوهش به طور مستقیم یا غیر مستقیم با منافع شخصی یا سازمان خاصی تعارض ندارد. **تشکر و قدردانی:** بدین وسیله از اساتید محترم راهنما و مشاور در دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- ایمان، محمدتقی و نوشادی، محمودرضا. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی. پژوهش. ۳ (۱): ۱۵-۴۴. [link]
- بیات، روح‌الله. (۱۳۹۴). رویکردهای مبتنی بر اخلاق و حقوق اجتماعی در نظام های اقتصادی سرمایه‌داری و اسلام. فصلنامه علمی - ترویجی اقتصاد و بانکداری اسلامی، ۱۰. ۸۵-۱۱۰. [link]
- ترابی، فاطمه و شیدانی، زهرا. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش زنان ۱۵-۴۹ ساله شهر تهران به فرزندآوری کمتر. مطالعات زن و خانواده. ۷ (۲): ۳۱-۶۳. [link] ۱۰/۲۲۰۵۱.۶۳-۳۱. JWFS.2017.15078.1437
- حکمت‌نیا، محمود. (۱۳۸۸). فلسفه حقوق خانواده (جلد دوم)، تهران: شورای فرهنگی اجتماعی زنان. خطیبی، اعظم. (۱۳۹۴). بررسی نگرش زنان نسبت به عوامل مؤثر بر تحکیم خانواده (پژوهشی در بین کارکنان زن دانشگاه‌های پیام نور استان همدان). مطالعات زن و خانواده. ۳ (۱): ۵۹-۹۲. [link] ۱۰/۲۲۰۵۱.۹۲-۵۹. JWFS.2015.2196

[link]

- رسولی، نسرين،، ترابي، محمدمامين،، رسولی، محی‌الدین. (۱۳۹۷). گام به گام با اسمارت پی ال اس، تهران: نشر مولفین طلایی.
- رفیعی‌آتانی، عطاء‌الله. (۱۳۹۶). واقعیت و روش تبیین کنش انسانی در چارچوب فلسفه اسلامی نظریه‌ای بنیادین در علوم انسانی. تهران: آفتاب توسعه (ناشر تخصصی مرکز علوم انسانی اسلامی صدرا
- علم‌الهدی، جمیله. (۱۳۸۹). نظریه اسلامی تعلیم و تربیت (چاپ دوم). تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- مطهری، مرتضی. (۱۳۷۵). تعلیم و تربیت در اسلام، تهران: انتشارات صدرا [link].
- مطهری، مرتضی. (۱۳۹۶). نظام حقوق زن در اسلام. تهران: انتشارات صدرا [link].
- موسوی لقمان، سیده اشرف. (۱۳۹۹). طراحی الگوی اقتصاد خانواده با تأکید بر نقش دولت در چارچوب اقتصاد اسلامی، رساله دکتری دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران، چاپ نشده

Reference

- Austin, A. M. B., Blevins-Knabe, B., de Aquino, C. N., de Burró, E. U., Park, K. E., Bayley, B., .. & George, A. T. (2006). Parent socialization, family economic well-being, and toddlers' cognitive development in rural Paraguay. *Journal of Research in Childhood Education*, 20(4), 255-274. <https://doi.org/10.1080/02568540609594566>. [link]
- Bayat, R.. (2015). Approaches based on ethics and social rights in the economic systems of capitalism and Islam. *Scientific Quarterly of Islamic Economics and Banking*, 10. 85-110. [link] (text in persian)
- Brooks-Gunn, J., Han, W. J., & Waldfogel, J. (2002). Maternal employment and child cognitive outcomes in the first three years of life: The NICHD study of early child care. *Child development*, 73(4), 1052-1072. doi: 10.1111/1467-8624.00457. [link]
- Chiappori, P. A. (2020). The theory and empirics of the marriage market. *Annual Review of Economics*, 12, 547-578. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-012320-121610> [link]
- Cohen, L. R., & Wright, J. D. (Eds.). (2013). Research handbook on the economics of family law. Edward Elgar Publishing. [link]
- Degner, J. (2019). Family Formation, Fertility, and Failure: A Literature Review on Price Increases and Their Impact on the Family Institution. *Quarterly Journal of Austrian Economics*, 22(2), 218-241 <https://doi.org/10.35297/qjae.010012>. [link]
- Foster, E. M. (2002). How economists think about family resources and child development. *Child development*, 73(6), 1904-1914. doi: 10.1111/1467-8624.00513. [link]
- Gassman-Pines, A., & Hill, Z. (2013). How social safety net programs affect family economic well-being, family functioning, and children's development. *Child Development Perspectives*, 7(3), 172-181. <https://doi.org/10.1111/cdep.12037>. [link]
- Gibb, S. J., Fergusson, D. M., & Horwood, L. J. (2012). Childhood family income and life outcomes in adulthood: findings from a 30-year longitudinal study in New Zealand. *Social science & medicine*, 74(12), 1979-1986. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2012.02.028>. [link]
- Hao, L. (1996). Family structure, private transfers, and the economic well-being of families with children. *Social forces*, 75(1), 269-292. <https://doi.org/10.2307/2580765>. [link]

- Haveman, R., & Wolfe, B. (1995). The determinants of children's attainments: A review of methods and findings. *Journal of economic literature*, 33(4), 1829-1878. [link]
- Hekmatunia, M. (2009). Philosophy of Family Law (Vol. II), Women's Socio-Cultural Council .(Text in Persian). [link]
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277-1288. DOI: 10.1177/1049732305276687 [link]
- Iman, M.T. & Noushadi, M. (2011). Qualitative content analysis, *Research*, 3(2), 15-44 (Text in Persian). [link]
- Khatibi, A. (2015) A Study of Women's Attitudes Towards Factors Affecting Family Strengthening (A Study among Female Employees of Payame Noor Universities in Hamadan Province). *Women and Family Studies*. 3 (1): 59-92. Doi: 10.22051 / JWFS.2015.2196 [link] (Text in persian)
- Laszloffy, T. A. (2002). Rethinking family development theory: Teaching with the systemic family development (SFD) model. *Family Relations*, 51(3), 206-214. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2002.206098.x> [link]
- LaFave, D., & Thomas, D. (2017). Extended families and child well-being. *Journal of Development Economics*, 126, 52-65. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2016.11.006>. [link]
- Layard, R., Clark, A. E., Cornaglia, F., Powdthavee, N., & Vernoit, J. (2014). What predicts a successful life? A life-course model of well-being. *The Economic Journal*, 124(580), F720-F738. <https://doi.org/10.1111/eoj.12170> [link]
- Lugo-Gil, J., & Tamis-LeMonda, C. S. (2008). Family resources and parenting quality: Links to children's cognitive development across the first 3 years. *Child development*, 79(4), 1065-1085. doi: 10.1111/j.1467-8624.2008.01176.x. [link]
- Mammen, S., Dolan, E., & Seiling, S. B. (2015). Explaining the poverty dynamics of rural families using an economic well-being continuum. *Journal of Family and Economic Issues*, 36(3), 434-450. [link]
- Motahari, M. (1996), Education in Islam, Tehran: Sadra Publications. (Text in Persian). [link]
- Mousavi Loghman, S. A. (2021), Designing a Family Economic Model with Emphasis on the Role of Government in the Framework of Islamic Economics, Ph.D. Thesis, Faculty of Development Engineering, Iran University of Science and Technology, unpublished (Text in Persian).
- Pollard, E. L., & Lee, P. D. (2003). Child well-being: A systematic review of the literature. *Social indicators research*, 61(1), 59-78. [link]
- Rafiei Atani, A. (2017). Reality and method of explaining human action in the framework of Islamic philosophy of fundamental theories in humanities. Aftab Tose'e (specialized publisher of Sadra Islamic Humanities Center) (Text in Persian). [link]
- Rasouli, N., Torabi, M. A. & Rasouli, M. (2018) Step by step with Smart PLS, Tehran: Golden Authors Publishing (Text in Persian). [link]
- Torabi, Fatemeh and Sheidani, Zahra. (2019) A study of the factors affecting the tendency of women aged 15-49 in Tehran to have fewer children. *Women and Family Studies*. 7 (2): 31-63. Doi: 10.22051 / JWFS.2017.15078.1437. [link] (Text in persian)

- Tonkiss, F., & Slater, D. (2001). *Market society: markets and modern social theory*. Cambridge: Wiley-Blackwell.
- Strathern, M. (2002). Externalities in comparative guise. *Economy and Society*, 31(2), 250-267. [link]
- Spencer, R. A., & Komro, K. A. (2017). Family economic security policies and child and family health. *Clinical child and family psychology review*, 20(1), 45-63. doi: 10.1007/s10567-017-0225-6. [link]
- Thomson, E., Hanson, T. L., & McLanahan, S. S. (1994). Family structure and child well-being: Economic resources vs. parental behaviors. *Social forces*, 73(1), 221-242. <https://doi.org/10.2307/2579924> [link]
- Wang, Y., Deng, C., & Yang, X. (2016). Family economic status and parental involvement: Influences of parental expectation and perceived barriers. *School Psychology International*, 37(5), 536-553. <https://doi.org/10.1177/0143034316667646>. [link]
- White, L., & Rogers, S. J. (2000). Economic circumstances and family outcomes: A review of the 1990s. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1035-1051. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01035.x> [link]
- Wiley, A. R., & Ebata, A. (2004). Reaching American families: Making diversity real in family life education. *Family Relations*, 53(3), 273-281. <https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2004.00003.x> [link]
- Xiao, J. J. (2013). Family economic well-being. In *Handbook of Marriage and the Family* (pp. 573-611). Springer, Boston, MA. [link]
- Yeung, W. J., Linver, M. R., & Brooks-Gunn, J. (2002). How money matters for young children's development: Parental investment and family processes. *Child development*, 73(6), 1861-1879. DOI: 10.1111/1467-8624.t01-1-00511 [link]
- Yoo, J. P., & Choi, C. (2016). How do family economic contexts affect children's subjective well-being? A study of South Korea. *Child Indicators Research*, 9(4), 949-970. [link]

